

Prawo rodzinne – zasady i wartości

➤ **CEL ZAJĘĆ** – Po zakończonych zajęciach uczestnicy:

- (wiedza) będą wiedzieli:
 1. Jakie są sposoby zawarcia małżeństwa
 2. Jakie są różnice pomiędzy rozwodem a separacją
 3. Jak zachować swoje lub przybrać nazwisko małżonka
 4. Jakie są przeszkody do zawarcia małżeństwa
 5. Jakie sądy zajmują się sprawami rodzinnymi
 6. Jaka jest historia sądownictwa rodzinnego w Polsce
 7. Jakie są rodzaje spraw rodzinnych i czym się charakteryzują
- (umiejętność) będą umieli:
 1. Wskazać jakie warunki należy spełnić, by zawrzeć małżeństwo
 2. Wskazać sposoby zmiany nazwiska przez małżonków
 3. Wskazać jakie przeszkody prawne powodują nieważność małżeństwa
 4. Wskazać na różnice między rozwodem a separacją
 5. Wskazać przepisy regulujące kwestię związane z zawarciem małżeństwa
 6. Rozpoznać sprawy rodzinne
- (wartości – cele wychowawcze) będą rozumieli, że:
 1. Rozwód a separacja to nie to samo i nie należy pochopnie podejmować decyzji co do wyboru jednego czy drugiego
 2. Zawarcie małżeństwa wymaga nie tylko dobrej znajomości swojego przyszłego małżonka/i ale również przepisów prawa
 3. W niektórych przypadkach ustawodawca nie pozwala na zawarcie związku małżeńskiego
 4. Każdy z małżonków ma prawo do decydowania o swoim życiu, ale także małżonkowie muszą współdziałać w małżeństwie dla dobra dzieci
 5. Rodzina ma szczególne miejsce w prawie i jest pod jego ochroną

➤ **METODY:**

- Mini-ażurowa piła,
- Burza mózgów
- Dyskusja
- Jigsaw
- Pytania i odpowiedzi
- Kazusy
- Mini-wykład

➤ **PLAN ZAJĘĆ**

- 1) Małżeństwo – sposoby zawarcia
- 2) Przeszkody zawarcia małżeństwa
- 3) Rozwód i separacja - omówienie
- 4) Nazwiska małżonków
- 5) Sądownictwo rodzinne
- 6) Sprawdzenie

SCHEMAT ZAJĘĆ

1. MAŁŻEŃSTWO – SPOSÓBY ZAWARCIA

(CO) Przedstawiamy uczestnikom zajęć w jaki sposób małżeństwo jest definiowane w przepisach prawa.

(PO CO) Celem tej aktywności jest uzmysłowienie uczestnikom zajęć, że istnieją określone przepisy prawa regulujące instytucję małżeństwa, uczestnicy poznają te przepisy i wiedzą gdzie ich szukać. Poznają różnicę pomiędzy małżeństwem zawartym w urzędzie stanu cywilnego i małżeństwem zawartym w ramach określonego związku wyznaniowego.

(JAK) Mini-ażurowa piła - analiza przepisów.

Na początku aktywności prosimy by uczestnicy podali definicję małżeństwa. Zapewne pojawi się wiele definicji, nie tylko stricte prawnych, staramy się zapisywać odpowiedzi na tablicy. Następnie pytamy się uczestników czy w obowiązującym prawie istnieje definicja prawna małżeństwa, a jeżeli tak to gdzie należy jej szukać. Wśród odpowiedzi na pewno ktoś udzieli odpowiedzi, że definicja małżeństwa znajduje się w Konstytucji RP, może też zdarzyć się tak, że niektóre osoby powołają się na przepisy kodeksu rodzinnego i opiekuńczego lub ewentualnie na inne regulacje prawne.

Po wysłuchaniu odpowiedzi pokazujemy uczestnikom zajęć na wcześniej przygotowanej planszy lub na powielonych kartkach definicję małżeństwa określoną w przepisie art. 18 Konstytucji RP.

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U z 1997 roku Nr 78, poz. 483 z późn. zm.)

Art. 18.

Małżeństwo jako związek kobiety i mężczyzny, rodzina, macierzyństwo i rodzicielstwo znajdują się pod ochroną i opieką Rzeczypospolitej Polskiej.

Po przedstawieniu definicji małżeństwa pytamy uczestników czy wiedzą w jaki sposób, na podstawie obowiązujących przepisów prawa, można zawrzeć związek małżeński. Uzyskane odpowiedzi zapisujemy na tablicy. Możliwe odpowiedzi: przed urzędnikiem stanu cywilnego, przed księdzem, przed duchownym, w kościele, przed konsulem. Następnie przystępujemy do właściwej aktywności czyli do mini ażurowej piły, za pomocą której uczestnicy zdobędą lub utrwalą wiedzę na temat przepisów regulujących zawarcie małżeństwa.

Mini ażurowa piła pozwala na prostszy podział grupy. Dzielimy grupę na dwie równe części. (Jeśli ilość osób w klasie jest nieparzysta w jednej grupie dwie osoby pracują razem.).

- Prosimy o odliczenie. Otrzymujemy na przykład dwa razy po 12 osób. Pierwszą dwunastkę dzielimy na dwie części po 6 osób i każdej szóstce dajemy jeden i ten sam zestaw materiału do wspólnego poznania i przedyskutowania.
- Następnie to samo robimy z drugą dwunastką, przydzielając jej drugi zestaw materiału. Każda grupa zapoznaje się i omawia przydzielony materiał.
- Po upływie 6 minut tworzymy grupy ekspertów w ten sposób, że jedyne siadają w ławkach razem, dalej dwójki, trójki, czwórki itd., aż do dwunastu. Tu, w grupie jeden na jednego, uczestnicy wymieniają się przez kolejne 6 minut uzyskaną wiedzą.
- Ostatnie 3 minuty zostaje na podsumowanie całości wspólnie z prowadzącym.

Prosimy, aby uczestnicy zapoznali się i zanalizowali przepisy regulujące zawarcie małżeństwa, a następnie podzielili się ze pozostałymi uczestnikami wiedzą, którą sami przed chwilą zdobyli. Informujemy, że I zestaw dotyczy przesłanek, czyli warunków zawarcia małżeństwa przed urzędnikiem stanu cywilnego, II zestaw przesłanek zawarcia związku małżeńskiego w kościele. Informujemy uczestników jaki mają czas na przydzielone im zadanie i jak został on podzielony. Dzielimy uczestników i czas tak jak to zostało opisane w instrukcji do mini ażurowej piły.

ZESTAW I

Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 1964 roku Nr 9, poz. 59 z późn. zm.)

Art. 1.

§ 1. Małżeństwo zostaje zawarte, gdy mężczyzna i kobieta jednocześnie obecni złożą przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego oświadczenia, że wstępują ze sobą w związek małżeński.

Art. 7.

§ 1. Jeżeli małżeństwo jest zawierane przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego, oświadczenia o wstąpieniu w związek małżeński powinny być złożone publicznie w obecności dwóch pełnoletnich świadków.

§ 2. Kierownik urzędu stanu cywilnego zapytuje mężczyznę i kobietę, czy zamierzają zawrzeć ze sobą małżeństwo, a gdy oboje odpowiedzą na to pytanie twierdząco, wzywa ich do złożenia oświadczeń o wstąpieniu w związek małżeński oraz oświadczeń w sprawie nazwisk małżonków i ich dzieci.

§ 3. Każda z osób zawierających małżeństwo składa oświadczenie o wstąpieniu w związek małżeński, powtarzając za kierownikiem urzędu stanu cywilnego treść oświadczenia lub odczytując je na głos. Osoba nie mogąca mówić składa oświadczenie o wstąpieniu w związek małżeński podpisując akt małżeństwa.

§ 4. Po złożeniu oświadczeń o wstąpieniu w związek małżeński przez obie strony kierownik urzędu stanu cywilnego ogłasza, że wskutek zgodnych oświadczeń obu stron małżeństwo zostało zawarte.

ZESTAW II

Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 1964 roku Nr 9, poz. 59 z późn. zm.)

Art. 1.

§ 2. Małżeństwo zostaje również zawarte, gdy mężczyzna i kobieta zawierający związek małżeński podlegający prawu wewnętrznemu kościoła albo innego związku wyznaniowego w obecności duchownego oświadczą wolę jednoczesnego zawarcia małżeństwa podlegającego prawu polskiemu i kierownik urzędu stanu cywilnego następnie sporządzi akt małżeństwa. Gdy zostaną spełnione powyższe przesłanki, małżeństwo uważa się za zawarte w chwili złożenia oświadczenia woli w obecności duchownego.

Art. 8.

§ 1. Duchowny, przed którym zawierany jest związek małżeński podlegający prawu wewnętrznemu kościoła albo innego związku wyznaniowego, nie może przyjąć oświadczeń przewidzianych w art. 1 § 2 - bez uprzedniego przedstawienia mu zaświadczenia stwierdzającego brak okoliczności wyłączających zawarcie małżeństwa, sporządzonego przez kierownika urzędu stanu cywilnego.

§ 2. Niezwłocznie po złożeniu oświadczeń, o których mowa w § 1, duchowny sporządza zaświadczenie stwierdzające, że oświadczenia zostały złożone w jego obecności przy zawarciu związku małżeńskiego podlegającego prawu wewnętrznemu kościoła albo innego związku wyznaniowego. Zaświadczenie to podpisują duchowny, małżonkowie i dwaj pełnoletni świadkowie obecni przy złożeniu tych oświadczeń.

§ 3. Zaświadczenie, o którym mowa w § 2, wraz z zaświadczeniem sporządzonym przez kierownika urzędu stanu cywilnego na podstawie art. 4¹ § 1, duchowny przekazuje do urzędu stanu cywilnego przed upływem pięciu dni od dnia zawarcia małżeństwa; nadanie jako przesyłki poleconej w polskiej placówce pocztowej operatora publicznego jest równoznaczne z przekazaniem do urzędu stanu cywilnego. Jeżeli zachowanie tego terminu nie jest możliwe z powodu siły wyższej, bieg terminu ulega zawieszeniu przez czas trwania przeszkody. Przy obliczaniu biegu terminu nie uwzględnia się dni uznanych ustawowo za wolne od pracy.

2. PRZESZKODY ZAWARCIA MAŁŻEŃSTWA

(CO) Celem tej aktywności jest zapoznanie uczestników zajęć z regulacjami prawnymi, które związane są z przeszkodami uniemożliwiającymi zawarcie małżeństwa.

(PO CO) Uczestnicy zajęć po przeprowadzeniu tej aktywności będą wiedzieć, że nie każdy może zawrzeć związek małżeński.

(JAK) Burza mózgów i dyskusja

Zapewne każdy z uczestników wie, iż nie każdy może wstąpić w związek małżeński. Nie każdy jednak zna dokładnie wszystkie z przeszkód małżeńskich, które zostały uregulowane w polskim prawie. Dlatego też by zapoznać uczestników lepiej z tymi regulacjami zadajemy pytanie „Czy każdy może według polskiego prawa wstąpić w związek małżeński? Jeśli nie, to jakie są znane uczestnikom przeszkody do zawarcia małżeństwa?”. Uczestnicy na podstawie posiadanej przez siebie wiedzy i doświadczenia podają przykłady, kiedy nie można zawrzeć małżeństwa. Odpowiedzi zapisujemy na tablicy, gdy uczestnicy mają problemy z wymienieniem przeszkód staramy zadawać się pytania naprowadzające. Po wymienieniu przez uczestników określonych przeszkód przedstawiamy na tablicy lub osobno wydrukowanych kartkach zapisy z kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, które regulują kwestię przeszkód małżeńskich i pokrótce omawiamy je, gdy istnieje potrzeba.

Zgodnie z kodeksem rodzinnym i opiekuńczym przesłankami, które uniemożliwiają zawarcie małżeństwa są:

1) PRZESZKODA WIEKU

Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 1964 roku Nr 9, poz. 59 z późn. zm.)

Art. 10.

§ 1. Nie może zawrzeć małżeństwa osoba nie mająca ukończonych lat osiemnastu. Jednakże z ważnych powodów sąd opiekuńczy może zezwolić na zawarcie małżeństwa kobiecie, która ukończyła lat szesnaście, a z okoliczności wynika, że zawarcie małżeństwa będzie zgodne z dobrem założonej rodziny.

§ 3. Nie można unieważnić małżeństwa z powodu braku przepisanego wieku, jeżeli małżonek przed wytoczeniem powództwa ten wiek osiągnął.

§ 4. Jeżeli kobieta zaszła w ciążę, jej mąż nie może żądać unieważnienia małżeństwa z powodu braku przepisanego wieku.

2) PRZESZKODA UBEZWŁASNOWIENIA

Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 1964 roku Nr 9, poz. 59 z późn. zm.)

Art. 11.

§ 1. Nie może zawrzeć małżeństwa osoba ubezwłasnowolniona całkowicie.

3) PRZESZKODA CHOROBY PSYCHICZNEJ

Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 1964 roku Nr 9, poz. 59 z późn. zm.)

Art. 12.

§ 1. Nie może zawrzeć małżeństwa osoba dotknięta chorobą psychiczną albo niedorozwojem umysłowym. Jeżeli jednak stan zdrowia lub umysłu takiej osoby nie zagraża małżeństwu ani zdrowiu przyszłego potomstwa i jeżeli osoba ta nie została ubezwłasnowolniona całkowicie, sąd może jej zezwolić na zawarcie małżeństwa.

4) PRZESZKODA BIGAMII

Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 1964 roku Nr 9, poz. 59 z późn. zm.)

Art. 13.

§ 1. Nie może zawrzeć małżeństwa, kto już pozostaje w związku małżeńskim.

5) PRZESZKODA POKREWIEŃSTWA

Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 1964 roku Nr 9, poz. 59 z późn. zm.)

Art. 14.

§ 1. Nie mogą zawrzeć ze sobą małżeństwa krewni w linii prostej, rodzeństwo ani powinowaci w linii prostej. Jednakże z ważnych powodów sąd może zezwolić na zawarcie małżeństwa między powinowatymi.

6) PRZESZKODA PRZYSPOSOBIENIA

Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 1964 roku Nr 9, poz. 59 z późn. zm.)

Art. 15.

§ 1. Nie mogą zawrzeć ze sobą małżeństwa przysposabiający i przysposobiony.

§ 3. Nie można unieważnić małżeństwa z powodu stosunku przysposobienia między małżonkami, jeżeli stosunek ten ustał.

7) PRZESZKODA SEPARACJI

Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 1964 roku Nr 9, poz. 59 z późn. zm.)

Art. 61⁴.

§ 2. Małżonek pozostający w separacji nie może zawrzeć małżeństwa.

Oprócz wyżej wymienionych przeszkód małżeńskich znane są jeszcze dwie sytuacje, w przypadku których małżeństwo może być unieważnione. Te dwa przypadki wymienione są w art. 151 krio oraz w art. 16 krio. Nie są to jednak przeszkody małżeńskie sensu stricto

Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 1964 roku Nr 9, poz. 59 z późn. zm.)

Art. 15¹.

§ 1. Małżeństwo może być unieważnione, jeżeli oświadczenie o wstąpieniu w związek małżeński lub oświadczenie przewidziane w art. 1 § 2 zostało złożone:

- 1) przez osobę, która z jakichkolwiek powodów znajdowała się w stanie wyłączającym świadome wyrażenie woli,
- 2) pod wpływem błędu co do tożsamości drugiej strony,
- 3) pod wpływem bezprawnej groźby drugiej strony lub osoby trzeciej, jeżeli z okoliczności wynika, że składający oświadczenie mógł się obawiać, że jemu samemu lub innej osobie grozi poważne niebezpieczeństwo osobiste.

Art. 16.

W razie zawarcia małżeństwa przez pełnomocnika mocodawca może żądać unieważnienia małżeństwa, jeżeli brak było zezwolenia sądu na złożenie oświadczenia o wstąpieniu w związek małżeński przez pełnomocnika albo jeżeli pełnomocnictwo było nieważne lub skutecznie odwołane. Jednakże nie można z tego powodu żądać unieważnienia małżeństwa, jeżeli małżonkowie podjęli wspólne pożycie.

Wymienione powyżej przeszkody małżeńskie wynikają z przepisów kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, jednakże istnieją też przeszkody małżeńskie wynikające z przepisów prawa wyznaniowego. Najczęściej dotyczy to przeszkód wynikających z prawa kanonicznego, które w wielu przypadkach pokrywają się z przeszkodami wymienionymi w kodeksie rodzinnym i opiekuńczym. Przeszkody małżeńskie w prawie kanonicznym uregulowane są w Kodeksie Prawa Kanonicznego. Z przeszkód małżeńskich, które nie występują w prawie cywilnym, a występują w prawie kanonicznym można wymienić m.in. **przeszkodę niemocy płciowej** (kiedy jedna z osób jest niezdolna do współżycia małżeńskiego), **przeszkoda święcenia** (jedna z osób otrzymała święcenia), **przeszkoda uprowadzenia** (Małżeństwo jest nieważne, gdy mężczyzna uprowadza lub przetrzymuje kobietę w celu zawarcia z nią małżeństwa, chyba że kobieta ta, gdy jest uwolniona od porywającego mężczyzny, dobrowolnie wyrazi zgodę na zawarcie małżeństwa), **przeszkoda religii** (nie mogą zawrzeć małżeństwa osoby, które wyznają różną religię), **przeszkoda występku** (nie może zawrzeć małżeństwa osoba, która w celu jego zawarcia zadaje śmierć swojemu współmałżonkowi lub osoby z nią zawierającą związek małżeński), **przeszkoda przyzwoitości publicznej** (jeżeli publicznie jest znany fakt pozamałżeńskiego pożycia dwojga osób lub notoryczny konkubinat).

3. ROZWÓD I SEPARACJA – OMÓWIENIE

(CO) Celem tej aktywności jest zapoznanie uczestników z instytucją rozwodu i separacji oraz wskazanie na ich skutki prawne.

(PO CO) Uczestnicy będą rozumieć różnice pomiędzy separacją i rozwodem.

(JAK) Jigsaw, pytania i odpowiedzi.

Prowadzący dzieli uczestników na trzy grupy i każdej z nich przekazuje wyciąg z przepisów dotyczący rozwodu, separacji i zagadnień procesowych z nimi związanymi. Każda z grup zapoznaje się z treścią odpowiednich regulacji. Po zapoznaniu się z tymi regulacjami uczestnicy mieszają się i tworzą grupy, w których jest po jednym z przedstawicieli każdej grupy eksperckiej. W ramach nowoutworzonych grup uczestnicy mają za zadanie wymienić się zdobytymi w trakcie pracy w zespołach eksperckich wiadomościami.

ZESTAW I

Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 1964 roku Nr 9, poz. 59 z późn. zm.)

Art. 31.

§ 1. Z chwilą zawarcia małżeństwa powstaje między małżonkami z mocy ustawy wspólność majątkowa (wspólność ustawowa) obejmująca przedmioty majątkowe nabyte w czasie jej trwania przez oboje małżonków lub przez jednego z nich (majątek wspólny). Przedmioty majątkowe nieobjęte wspólnością ustawową należą do majątku osobistego każdego z małżonków.

Art. 56.

§ 1. Jeżeli między małżonkami nastąpił zupełny i trwały rozkład pożycia, każdy z małżonków może żądać, ażeby sąd rozwiązał małżeństwo przez rozwód.

§ 2. Jednakże mimo zupełnego i trwałego rozkładu pożycia rozwód nie jest dopuszczalny, jeżeli wskutek niego miałyby ucierpieć dobro wspólnych małoletnich dzieci małżonków albo jeżeli z innych względów orzeczenie rozwodu byłoby sprzeczne z zasadami współżycia społecznego.

§ 3. Rozwód nie jest również dopuszczalny, jeżeli żąda go małżonek wyłącznie winny rozkładu pożycia, chyba że drugi małżonek wyrazi zgodę na rozwód albo że odmowa jego zgody na rozwód jest w danych okolicznościach sprzeczna z zasadami współżycia społecznego.

Art. 57.

§ 1. Orzekając rozwód sąd orzeka także, czy i który z małżonków ponosi winę rozkładu pożycia.

§ 2. Jednakże na zgodne żądanie małżonków sąd zaniecha orzekania o winie. W tym wypadku następują skutki takie, jak gdyby żaden z małżonków nie ponosił winy.

Art. 58.

§ 1. W wyroku orzekającym rozwód sąd rozstrzyga o władzy rodzicielskiej nad wspólnym małoletnim dzieckiem obojga małżonków i o kontaktach rodziców z dzieckiem oraz orzeka, w jakiej wysokości każdy z małżonków jest obowiązany do ponoszenia kosztów utrzymania i wychowania dziecka. Sąd uwzględnia porozumienie małżonków o sposobie wykonywania władzy rodzicielskiej i utrzymywaniu kontaktów z dzieckiem po rozwodzie, jeżeli jest ono zgodne z dobrem dziecka. Rodzeństwo powinno wychowywać się wspólnie, chyba że dobro dziecka wymaga innego rozstrzygnięcia.

(...)

§ 2. Jeżeli małżonkowie zajmują wspólne mieszkanie, sąd w wyroku rozwodowym orzeka także o sposobie korzystania z tego mieszkania przez czas wspólnego w nim zamieszkiwania rozwiedzionych małżonków. W wypadkach wyjątkowych, gdy jeden z małżonków swym rażąco nagannym postępowaniem uniemożliwia wspólne zamieszkiwanie, sąd może nakazać jego eksmisję na żądanie drugiego małżonka. Na zgodny wniosek stron sąd może w wyroku orzekającym rozwód orzec również o podziale wspólnego mieszkania albo o przyznaniu mieszkania jednemu z małżonków, jeżeli drugi małżonek wyraża zgodę na jego opuszczenie bez dostarczenia lokalu zamiennego i pomieszczenia zastępczego, o ile podział bądź jego przyznanie jednemu z małżonków są możliwe.

§ 3. Na wniosek jednego z małżonków sąd może w wyroku orzekającym rozwód dokonać podziału majątku wspólnego, jeżeli przeprowadzenie tego podziału nie spowoduje nadmiernej zwłoki w postępowaniu.

(...)

Art. 59.

W ciągu trzech miesięcy od chwili uprawomocnienia się orzeczenia rozvodu małżonek rozwiedziony, który wskutek zawarcia małżeństwa zmienił swoje dotychczasowe nazwisko, może przez oświadczenie złożone przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego powrócić do nazwiska, które nosił przed zawarciem małżeństwa.

Kodeks cywilny (Dz. U. z 1964 roku Nr 16, poz. 93 z późn. zm.)

Art. 931.

§ 1. W pierwszej kolejności powołane są z ustawy do spadku dzieci spadkodawcy oraz jego małżonek; dziedziczą oni w częściach równych. Jednakże część przypadająca małżonkowi nie może być mniejsza niż jedna czwarta całości spadku.

ZESTAW II

Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 1964 roku Nr 9, poz. 59 z późn. zm.)

Art. 54.

§ 1. Orzeczenie separacji powoduje powstanie między małżonkami rozdzielności majątkowej.

§ 2. Z chwilą zniesienia separacji powstaje między małżonkami ustawowy ustrój majątkowy. Na zgodny wniosek małżonków sąd orzeka o utrzymaniu między małżonkami rozdzielności majątkowej.

Art. 61¹.

§ 1. Jeżeli między małżonkami nastąpił zupełny rozkład pożycia, każdy z małżonków może żądać, ażeby sąd orzekł separację.

§ 2. Jednakże mimo zupełnego rozkładu pożycia orzeczenie separacji nie jest dopuszczalne, jeżeli wskutek niej miałyby ucierpieć dobro wspólnych małoletnich dzieci małżonków albo jeżeli z innych względów orzeczenie separacji byłoby sprzeczne z zasadami współżycia społecznego.

§ 3. Jeżeli małżonkowie nie mają wspólnych małoletnich dzieci, sąd może orzec separację na podstawie zgodnego żądania małżonków.

Art. 61².

§ 1. Jeżeli jeden z małżonków żąda orzeczenia separacji, a drugi orzeczenia rozwodu i żądanie to jest uzasadnione, sąd orzeka rozwód.

§ 2. Jeżeli jednak orzeczenie rozwodu nie jest dopuszczalne, a żądanie orzeczenia separacji jest uzasadnione, sąd orzeka separację.

Art. 61⁴.

§ 1. Orzeczenie separacji ma skutki takie jak rozwiązanie małżeństwa przez rozwód, chyba że ustawa stanowi inaczej.

§ 2. Małżonek pozostający w separacji nie może zawrzeć małżeństwa.

§ 3. Jeżeli wymagają tego względy słuszności, małżonkowie pozostający w separacji obowiązani są do wzajemnej pomocy.

§ 4. Do obowiązku dostarczania środków utrzymania przez jednego z małżonków pozostających w separacji drugiemu stosuje się odpowiednio przepisy art. 60, z wyjątkiem § 3.

§ 5. Przepisu art. 59 nie stosuje się.

Art. 61⁶.

§ 1. Na zgodne żądanie małżonków sąd orzeka o zniesieniu separacji.

§ 2. Z chwilą zniesienia separacji ustają jej skutki.

§ 3. Znosząc separację, sąd rozstrzyga o władzy rodzicielskiej nad wspólnym małoletnim dzieckiem małżonków.

Kodeks cywilny (Dz. U. z 1964 roku Nr 16, poz. 93 z późn. zm.)

Art. 935¹.

Przepisów o powołaniu do dziedziczenia z ustawy nie stosuje się do małżonka spadkodawcy pozostającego w separacji.

ZESTAW III

Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 1964 roku Nr 43, poz. 296 z późn. zm.)

Art. 17.

Do właściwości sądów okręgowych należą sprawy:

1) o prawa niemajątkowe i łącznie z nimi dochodzone roszczenia majątkowe oprócz spraw o ustalenie lub zaprzeczenie pochodzenia dziecka, o ustalenie bezskuteczności uznania ojcostwa oraz o rozwiązanie przysposobienia

Podpowiedź: sprawy o rozwód i separacje są sprawami o prawa niemajątkowe

Art. 41.

Powództwo ze stosunku małżeństwa wytacza się wyłącznie przed sąd, w którego okręgu małżonkowie mieli ostatnie miejsce zamieszkania, jeżeli choć jedno z nich w okręgu tym jeszcze ma miejsce zamieszkania lub zwykłego pobytu. Z braku takiej podstawy wyłącznie właściwy jest sąd miejsca zamieszkania strony pozwanej, a jeżeli i tej podstawy nie ma - sąd miejsca zamieszkania powoda.

Art. 427.

Posiedzenia (w sprawach małżeńskich – przyp. autora) odbywają się przy drzwiach zamkniętych, chyba że obie strony żądają publicznego rozpoznania sprawy, a sąd uzna, że jawność nie zagraża moralności.

Art. 430.

Małoletni, którzy nie ukończyli lat trzynastu, a zstępni stron, którzy nie ukończyli lat siedemnastu, nie mogą być przesłuchiwani w charakterze świadków.

Art. 432.

W każdej sprawie o rozwód lub o separację sąd zarządza przeprowadzenie dowodu z przesłuchania stron. W innych sprawach sąd nie może odmówić dopuszczenia takiego dowodu, jeżeli strona go powołała. Art. 302 § 1 stosuje się odpowiednio.

Art. 439.

§ 1. Powództwo wzajemne o rozwód lub o separację jest niedopuszczalne.

§ 2. W czasie trwania procesu o rozwód lub o separację nie może być wszczęta odrębna sprawa o rozwód albo o separację.

§ 3. Strona pozwana w sprawie o rozwód może jednak również żądać rozwodu albo separacji. Strona pozwana w sprawie o separację może również żądać separacji albo rozwodu.

Art. 445.

§ 1. W czasie trwania procesu o rozwód lub o separację nie może być wszczęta odrębna sprawa o zaspokojenie potrzeb rodziny i o alimenty pomiędzy małżonkami albo pomiędzy nimi a ich wspólnymi małoletnimi dziećmi co do świadczeń za okres od wytoczenia powództwa o rozwód lub o separację. Pozew lub wniosek o zabezpieczenie w takiej sprawie sąd przekazuje sądowi, w którym toczy się sprawa o rozwód lub o separację, w celu rozstrzygnięcia według przepisów o postępowaniu zabezpieczającym.

Art. 445¹.

§ 1. Jeżeli sprawa o rozwód lub o separację jest w toku, nie może być wszczęte odrębne postępowanie dotyczące władzy rodzicielskiej nad wspólnymi małoletnimi dziećmi stron lub o ustalenie kontaktów z nimi. W razie potrzeby orzeczenia o władzy rodzicielskiej lub o kontaktach stosuje się przepisy o postępowaniu zabezpieczającym.

Ustawa o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U z 2010 roku Nr 90, poz. 594 z późn. zm.)

Art. 26.

1. Opłatę stałą w kwocie 600 złotych pobiera się od pozwu o:

- 1) rozwód;
- 2) separację;

Art. 37.

Opłatę stałą w kwocie 100 złotych pobiera się od wniosku o:

- 3) separację na zgodne żądanie małżonków;
- 4) zniesienie separacji;

Kodeks cywilny (Dz. U. z 1964 roku Nr 16, poz. 93 z późn. zm.)

Art. 940.

§ 1. Małżonek jest wyłączony od dziedziczenia, jeżeli spadkodawca wystąpił o orzeczenie rozwodu lub separacji z jego winy, a żądanie to było uzasadnione.

Po wymienieniu się przez uczestników zdobytą wiedzą zadajemy im proste pytania dotyczące problematyki rozwodu i separacji. Prosimy by w oparciu o zdobytą dotychczasową wiedzę postarali się na nie odpowiedzieć.

Pytanie nr 1

Kiedy sąd może orzec rozwód, a kiedy separację?

Odpowiedź: **Rozwód** jest możliwy, gdy między małżonkami nastąpił **zupełny i trwały rozkład pożycia** – art. 56 § 1 krio. Z kolei **separacja** jest możliwa, gdy między małżonkami nastąpił **zupełny rozkład pożycia** – art. 61¹ § 1 krio.

Pytanie nr 2

Kiedy rozwód/separacja są niedopuszczalne?

Odpowiedź: **Rozwód** jest niedopuszczalny, jeżeli wskutek niego miałoby ucierpieć dobro wspólnych małoletnich dzieci małżonków albo jeżeli z innych względów orzeczenie rozwodu byłoby sprzeczne z zasadami współżycia społecznego – art. 56 § 2 krio. **Rozwód** nie jest również dopuszczalny, jeżeli żąda go małżonek wyłącznie winny rozkładu pożycia, chyba że drugi małżonek wyrazi zgodę na rozwód albo że odmowa jego zgody na rozwód jest w danych okolicznościach sprzeczna z zasadami współżycia społecznego - art. 56 § 3 krio. Z kolei **separacja** jest niedopuszczalna, jeżeli wskutek niej miałoby ucierpieć dobro wspólnych małoletnich dzieci małżonków albo jeżeli z innych względów orzeczenie separacji byłoby sprzeczne z zasadami współżycia społecznego – art. 61¹ § 2 krio.

Pytanie nr 3

Czy rozwiedziony małżonek może wrócić do dotychczasowego nazwiska jakie nosił przed małżeństwem? A co z małżonkiem znajdującym się w separacji?

Odpowiedź: Rozwiedziony współmałżonek, który wskutek zawarcia małżeństwa zmienił swoje dotychczasowe nazwisko może w ciągu trzech miesięcy od chwili uprawomocnienia się orzeczenia rozwodu, złożyć oświadczenie przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego, że chce powrócić do nazwiska, które nosił przed zawarciem małżeństwa – art. 59 krio. Z kolei małżonek znajdujący się w separacji nie może zmienić swojego nazwiska – art. 61⁴ § 5 krio.

Pytanie nr 4

Co dzieje się ze wspólnością majątkową rozwiedzionych małżonków? A co dzieje się z ze wspólnością majątkową małżonków znajdujących się w separacji?

Odpowiedź: Wskutek rozwodu ustaje wspólność majątkowa i powstaje w jej miejsce rozdzielność majątkowa art. 31 § 1 krio. Na czas separacji powstaje rozdzielność majątkowa – art. 54 § 1 krio.

Pytanie nr 5

Czy rozwiedziony małżonek może dziedziczyć po zmarłym współmałżonku z ustawy? A czy małżonek znajdujący się w separacji może dziedziczyć po zmarłym współmałżonku z ustawy?

Odpowiedź: Po zmarłym współmałżonku może dziedziczyć z ustawy tylko jego małżonek, to samo dotyczy się małżonków będących w separacji – art. 931 kc oraz art. 935¹ kc.

Pytanie nr 6

Co się dzieje gdy jeden z małżonków żąda separacji, a drugi orzeczenia rozwodu?

Odpowiedź: Jeżeli jeden z małżonków żąda orzeczenia separacji, a drugi orzeczenia rozwodu i żądanie to jest uzasadnione, sąd orzeka rozwód. Jeżeli jednak orzeczenie rozwodu nie jest dopuszczalne, a żądanie orzeczenia separacji jest uzasadnione, sąd orzeka separację – art. 61² krio.

Pytanie nr 7

Na czyj wniosek można znieść separację?

Odpowiedź: Na zgodne żądanie małżonków sąd orzeka o zniesieniu separacji. – art. 61⁶ § 1 krio.

Pytanie nr 8

Jaki sąd jest właściwy rzeczowo do rozpoznawania spraw o rozwód lub separację?

Odpowiedź: Sędem właściwym rzeczowo do rozpoznania sprawy o rozwód lub separację jest sąd okręgowy – art. 17 pkt 1 kpc.

Pytanie nr 9

Czy małoletni oraz zstępni stron mogą być przesłuchiwani w charakterze świadków?

Odpowiedź: Małoletni, którzy nie ukończyli lat trzynastu, a zstępni stron, którzy nie ukończyli lat siedemnastu, nie mogą być przesłuchiwani w charakterze świadków – art. 430 kpc.

Pytanie nr 10

Czy przesłuchanie stron w sprawie o rozwód lub separację jest obowiązkowe?

Odpowiedź: Tak, w każdej sprawie o rozwód lub o separację sąd zarządza przeprowadzenie dowodu z przesłuchania stron – art. 432 kpc.

Pytanie nr 11

Czy w czasie trwania procesu o rozwód lub o separację może być wszczęta odrębna sprawa o rozwód albo o separację?

Odpowiedź: Nie, w czasie trwania procesu o rozwód lub o separację nie może być wszczęta odrębna sprawa o rozwód albo o separację – art. 439 § 2 kpc.

Pytanie nr 12

Ile wynosi opłata sądowa od pozwu o rozwód lub separację?

Odpowiedź: Opłata sądowa od pozwu lub od wniosku o separację wynosi 600 zł (w przypadku separacji jednakże opłata ta wynosi 100 zł, gdy separacja jest na zgodne żądanie małżonków) – art. 26 ust. 1 pkt 1 i 2 lub art. 37 pkt 3 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych.

Pytanie nr 13

Ile wynosi opłata sądowa od wniosku o zniesienie separacji?

Odpowiedź: Opłata sądowa od wniosku o zniesienie separacji wynosi 100 zł – art. 37 pkt 4 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych.

Pytanie nr 14

Czy małżonek strony, która zmarła w toku trwania sprawy o rozwód lub o separację może dziedziczyć?

Odpowiedź: Małżonek jest wyłączonej od dziedziczenia, jeżeli spadkodawca wystąpił o orzeczenie rozwodu lub separacji z jego winy, a żądanie to było uzasadnione – art. 940 § 1 kpc.

Pytanie nr 15

O czym orzeka sąd w wyroku rozwodowym?

Odpowiedź: O winie – art. 57 krio, o władzy rodzicielskiej nad wspólnym małoletnim dzieckiem obojga małżonków i o kontaktach rodziców z dzieckiem oraz w jakiej wysokości każdy z małżonków jest obowiązany do

ponoszenia kosztów utrzymania i wychowania dziecka – art. 58 § 1 krio, o sposobie korzystania ze wspólnego mieszkania - art. 58 § 2 krio.

Pytanie nr 16

Czy posiedzenia w sprawach małżeńskich są sprawami jawnymi?

Odpowiedź: *Nie – art. 427 k.p.c.*

Pytanie nr 17

Czy w czasie trwania procesu o rozwód lub o separację może być wszczęta odrębna sprawa o zaspokojenie potrzeb rodziny i o alimenty pomiędzy małżonkami albo pomiędzy nimi a ich wspólnymi małoletnimi dziećmi co do świadczeń za okres od wytoczenia powództwa o rozwód lub o separację?

Odpowiedź: *Nie – art. 445 § 1 k.p.c.*

Pytanie nr 18

W toku sprawy o rozwód lub o separację może być wszczęte odrębne postępowanie dotyczące władzy rodzicielskiej nad wspólnymi małoletnimi dziećmi stron lub o ustalenie kontaktów z nimi?

Odpowiedź: *Nie – art. 445¹ § 1 k.p.c.*

4. NAZWISKO MAŁŻONKÓW

(CO) Ta aktywność służy poznaniu przepisów regulujących kwestie nazwiska nowożeńców.

(PO CO) Po zakończeniu tej aktywności uczestnicy będą wiedzieli jak żeniąc się lub wychodząc za mąż zachować swoje lub przybrać nazwisko żony/męża.

(JAK) Kazusy.

Na wstępie zapoznajemy uczestników z treścią art. 25 krio. Można go wypisać na planszy. Można przynieść kodeks rodzinny i opiekuńczy, można wreszcie odbić ten artykuł w kilku egzemplarzach, tak, by uczestnicy mieli swobodny dostęp do treści tego przepisu.

Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 1964 roku Nr 9, poz. 59 z późn. zm.)

Art. 25.

§ 1. *O nazwisku, które każdy z małżonków będzie nosił po zawarciu małżeństwa, decyduje jego oświadczenie złożone przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego. Oświadczenie może być złożone bezpośrednio po zawarciu małżeństwa albo przed sporządzeniem przez kierownika urzędu stanu cywilnego zaświadczenia stwierdzającego brak okoliczności wyłączających zawarcie małżeństwa.*

§ 2. *Małżonkowie mogą nosić wspólne nazwisko będące dotychczasowym nazwiskiem jednego z nich. Każdy z małżonków może również zachować swoje dotychczasowe nazwisko albo połączyć z nim dotychczasowe nazwisko drugiego małżonka. Nazwisko utworzone w wyniku połączenia nie może składać się z więcej niż dwóch członów.*

§ 3. *W razie niezłożenia oświadczenia w sprawie nazwiska, każdy z małżonków zachowuje swoje dotychczasowe nazwisko.*

KAZUSY

Kazus nr 1

Pani Janka chciałaby, aby jej przyszły mąż Wincenty nosił jej nazwisko. On mówi, że nie miałby nic przeciwko temu, ale prawo na to nie pozwala. Czy Wincenty ma rację?

Wincenty myli się i to bardzo. Zarówno dawniej od 1965 roku, jak i teraz zarówno mąż mógł przyjąć nazwisko żony, jak i dołączyć do swojego nazwisko żony.

Kazus nr 2

Jan Kowalski i Maria Wiśniewska do swoich nazwisk chcą dołączyć nazwisko partnera. Czy mogą po ślubie nazywać się Jan Kowalski-Wiśniewski i Maria Wiśniewska-Kowalska?

Jak najbardziej, nie ma przeszkód by małżonkowie dołączyli do swojego nazwiska nazwisko partnera.

Kazus nr 3

Zuzanna chciałaby zachować po ślubie swoje nazwisko, ale narzeczonemu radzi, by dała spokój, bo to będzie kłopotliwe ponieważ urzędnicy przyzwyczaili się, że żona przyjmuje nazwisko męża. Czy narzeczonemu ma rację?

Narzeczonemu oczywiście się myli. Tak było dawniej, że kobieta zachowując swoje nazwisko musiała składać specjalne oświadczenie, w przeciwnym razie automatycznie uznawano, że kobieta przyjmuje nazwisko męża. Zmiana tego przepisu, która wprowadzona została w ustawie z 24.07.1998 (Dz.U.Nr 117, poz.757) i która weszła w życie 15.11.1998 sprawia, że w braku złożenia oświadczenia przyjmuje się, że każdy z małżonków zachowuje swoje nazwisko.

Kazus nr 4

Gertruda i Aleksander nie mogli się zdecydować w chwili składania papierów do ślubu co zrobią ze swoimi nazwiskami. Gdy tuż przed ślubem podjęli decyzję, że każdy zachowa własne nazwisko obawiali się, że już jest za późno i teraz decydować już za nich będzie urząd. Czy mają podstawy, by się niepokoić?

Nie, nie mają podstaw. Po pierwsze, mogą to zrobić, zgodnie z art. 25 § 1 krio także bezpośrednio po zawarciu małżeństwa. Jeśli zaś nie złożą oświadczenia w sprawie nazwisk, automatycznie przyjmie się, że każdy zachowuje nazwisko własne – patrz art. 25 § 3 krio.

5. SĄDOWNICTWO RODZINNE

(CO) Uczestnicy poznają jakie rodzaje spraw są rozpoznawane przez sądy rodzinne, a także dowiadują się jakie sądy są właściwe do ich rozpoznawania.

(PO CO) By zapoznać uczestników z modelem sądownictwa rodzinnego w Polsce, tak by móc odróżnić sprawy rodzinne od cywilnych lub karnych, a także by wiedzieć czy sprawy rodzinne się charakteryzują.

(JAK) Pytania i odpowiedzi, Mini-wykład.

Czytam uczestnikom nazwy kilku spraw sądowych i pytam się ich, które z wymienionych przez nas spraw są rozpoznawane przez sądy rodzinne. Sprawy pogrubione nie są sprawami rozpoznawanymi przez sądy rodzinne.

- 1) Zaprzeczenie ojcostwa,
- 2) Obniżenie alimentów,
- 3) Zezwolenie na zawarcie związku małżeńskiego,
- 4) **Dożywianie dzieci,**

- 5) **Uznanie małżonka za zmarłego,**
- 6) Przyznanie władzy rodzicielskiej,
- 7) **Zmiana nazwiska,**
- 8) Zakazanie osobistej styczności z dzieckiem,
- 9) Nadanie nazwiska dziecku nieznanym rodzicom,
- 10) Ustanowienie opieki nad osobą dorosłą,
- 11) **Dziedziczenie spadku po zmarłym dziecku,**
- 12) Pobicie 13-latka przez kolegę z klasy,
- 13) **Kradzież przez 17-latka tabletu ze sklepu,**
- 14) **Rejestracja dziecka po urodzeniu,**
- 15) **Przyznanie urlopu macierzyńskiego osobie, która wystąpiła do sądu o przysposobienie dziecka lub wzięła je pod opiekę jako rodzina zastępcza,**
- 16) Umieszczenie małoletniego w rodzinie zastępczej,
- 17) **Uzyskanie obywatelstwa,**
- 18) Zezwolenie na dokonanie czynności przekraczającej zakres zwykłego zarządu majątkiem dziecka,
- 19) Obowiązek poddania się leczeniu w zakładzie leczenia odwykowego,
- 20) **Przyznanie świadczenia z Funduszu Alimentacyjnego,**

Jak widać, nie zawsze sprawy związane z życiem rodzinnym są rozpoznawane przez sądy rodzinne. Co do zasady sądy rodzinne zajmują się rozpoznawaniem problemów wynikających z przepisów kodeksu rodzinnego i opiekuńczego. Są to nie tylko sprawy związane z małżeństwem, stosunkami pomiędzy rodzicami i dziećmi, ale także sprawy dotyczące ustanowienia opieki czy skierowania do rodziny zastępczej. Sprawami, którymi zajmują się sądy rodzinne są również sprawy dotyczące demoralizacji i czynów karalnych nieletnich (wynikają one z ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich), sprawy dotyczące leczenia osób uzależnionych od alkoholu oraz od środków odurzających i psychotropowych (ustawa o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, ustawa o przeciwdziałaniu narkomanii, ustawa o ochronie zdrowia psychicznego) oraz inne sprawy, które są przekazane sądom opiekuńczym na podstawie innych ustaw (m.in. ustawa o pobieraniu, przechowywaniu i przeszczepianiu komórek i narządów, ustawa o zawodach lekarza i dentysty, ustawa o dokumentach paszportowych, ustawa o zmianie imion i nazwisk, prawo o aktach stanu cywilnego, ustawa o zakładach opieki zdrowotnej).

Sądownictwo rodzinne nie jest pomysłem nowym, a tym bardziej nie powstał on jako pierwszy w Polsce. Pierwszy sąd rodzinny powstał w 1914 roku w Cincinnati w stanie Ohio w Stanach Zjednoczonych. Później kolejne kraje poszły tym przykładem i zaczęły powstawać struktury sądowe, które zajmowały się tematyką spraw rodzinnych. W Polsce początki sądownictwa rodzinnego miały miejsce już w 1949 roku, kiedy to powstały sądy dla nieletnich, które z biegiem czasu zwiększały swoje kompetencje. Jednakże dopiero na skutek zarządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 grudnia 1977 roku zmieniającego obowiązujący wówczas regulamin sądów wojewódzkich i rejonowych w sprawach administracji i nadzoru, z dniem 1 stycznia 1978 roku powstały w sądach wydziały rodzinne i spraw nieletnich (sądy rodzinne) – powstało ich 97.

Obecnie kwestię wydziałów rodzinnych i opiekuńczych reguluje Prawo o ustroju sądów powszechnych.

Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. z 2001 roku Nr 98, poz. 1070 z późn. zm.)

Art. 12.

§ 1a.

W sądzie rejonowym może zostać utworzony wydział:

1) rodzinny i nieletnich - do spraw z zakresu prawa rodzinnego i opiekuńczego, spraw dotyczących demoralizacji i czynów karalnych nieletnich, leczenia osób uzależnionych od alkoholu oraz od środków odurzających i psychotropowych oraz spraw należących do sądu opiekuńczego na podstawie odrębnych ustaw,

Sądy rodzinne są więc sądami I instancji, a sądami wyższej instancji są sądy okręgowe (w zależności od rodzaju sprawy są to albo wydziały cywilne albo karne – te drugie dotyczą spraw, które w I instancji dotyczyły czynu karalnego lub były stosowane środki poprawcze). Gdy brak jest wydziałów rodzinnych sprawami zajmują się bądź to wydziały karne bądź cywilne. W przypadku gdy sprawą rodzinną w I instancji zajmował się sąd

okręgowy, sądem II instancji jest wtedy sąd apelacyjny. W kodeksie postępowania cywilnego została również wprowadzona definicja sądu opiekuńczego, jednak nie jest to żadna osoba jednostka ustrojowo-organizacyjna, a jedynie uregulowanie natury procesowej. O tym czy dana sprawa jest sprawą z zakresu spraw opiekuńczych nie decyduje jej kryterium merytoryczne, ale formalne.

Zasadą jest że w postępowaniach z zakresu problematyki rodzinnej i opiekuńczej prowadzonych w postępowaniu nieprocesowym orzeka jeden sędzia bez udziału ławników, jednakże w wyjątkowych przypadkach jest to trzech sędziów zawodowych (np. sprawy związane z ubezwłasnowolnieniem) lub sędzia zawodowy jako przewodniczący i dwóch ławników (np. w sprawach o pozbawienie lub ograniczenie władzy rodzicielskiej czy w sprawach o przysposobienie). Często w sprawach rodzinnych rozpoznawanych w postępowaniu nieprocesowym sąd korzysta z wywiadu środowiskowego, który jest przeprowadzany przez kuratora sądowego. Często w sprawach rodzinnych występują kuratorzy sądowi, którzy są odpowiedzialni za wykonywanie orzeczeń w sprawach rodzinnych i nieletnich. Oprócz wspomnianych powyżej wywiadów środowiskowych, zajmują się również sprawowaniem nadzoru w sprawach opiekuńczych dotyczących ograniczenia władzy rodzicielskiej, sprawują nadzór nad nieletnimi w związku z ustawą o postępowaniu w sprawach nieletnich, kontrolują wykonywanie kurateli lub opieki nad osobami częściowo lub całkowicie ubezwłasnowolnionymi, sprawują nadzory wobec osób uzależnionych od alkoholu, zobowiązanych do leczenia odwykowego, biorą udział w ustanowionych przez sąd kontaktach rodziców z małoletnimi dziećmi oraz wykonują orzeczenie sądu o przymusowym odebraniu osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką.

Wreszcie co do jawności spraw to zasadą jest publiczne rozpoznawanie spraw opiekuńczych. Sąd może jednak z urzędu zarządzić odbycie całego posiedzenia lub jego części przy drzwiach zamkniętych, jeżeli przeciwko publicznemu rozpoznaniu sprawy przemawia dobro małoletniego.

6. SPRAWDZENIE

By móc sprawdzić jak uczestnicy przyswoili wiedzę zdobytą w trakcie przeprowadzonych aktywności proponujemy im aktywność polegającą na rozpoznaniu, które z prezentowanych kwestii są prawdziwe, a które fałszywe.

Jeżeli między małżonkami nastąpił zupełny i trwały rozkład pożycia, każdy z małżonków może żądać, ażeby sąd rozwiązał małżeństwo przez separację.

Odpowiedź: **Fałsz** (art. 61¹ § 1 k.r.i.o.)

W ciągu trzech miesięcy od chwili uprawomocnienia się orzeczenia rozvodu małżonek rozwiedziony, który wskutek zawarcia małżeństwa zmienił swoje dotychczasowe nazwisko, może przez oświadczenie złożone przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego powrócić do nazwiska, które nosił przed zawarciem małżeństwa.

Odpowiedź: **Prawda** (art. 59 k.r.i.o.)

W wyroku orzekającym rozwód sąd nie rozstrzyga o władzy rodzicielskiej nad wspólnym małoletnim dzieckiem obojga małżonków i o kontaktach rodziców z dzieckiem, pozostawiając tę kwestię do rozpoznania w osobnym postępowaniu sądowi rodzinnemu.

Odpowiedź: **Fałsz** (art. 58 § 1 k.r.i.o.)

Jeżeli jeden z małżonków żąda orzeczenia separacji, a drugi orzeczenia rozvodu, sąd orzeka zgodnie z pierwszym ze złożonych żądań. W tym przypadku bierze się pod uwagę datę wpłynięcia żądania do sądu, a jeśli daty są identyczne, pod uwagę bierze się godzinę wpływu.

Odpowiedź: **Fałsz** (art. 61² § 1 k.r.i.o.)

Małżonek pozostający w separacji nie może zawrzeć małżeństwa.

Odpowiedź: **Prawda** (art. 61⁴ § 2 k.r.i.o.)

W ciągu trzech miesięcy od chwili uprawomocnienia się orzeczenia separacji małżonek, który wskutek zawarcia małżeństwa zmienił swoje dotychczasowe nazwisko, może przez oświadczenie złożone przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego powrócić do nazwiska, które nosił przed zawarciem małżeństwa

Odpowiedź: **Fałsz** (art. 61⁴ § 5 k.r.i.o.)

W czasie trwania procesu o rozwód lub o separację może być wszczęta odrębna sprawa o zaspokojenie potrzeb rodziny i o alimenty pomiędzy małżonkami albo pomiędzy nimi a ich wspólnymi małoletnimi dziećmi co do świadczeń za okres od wytoczenia powództwa o rozwód lub o separację jeżeli wymagają tego zasady współżycia społecznego, a małżonek który wszczyna taką sprawę pozostaje w niedostatku.

Odpowiedź: **Fałsz** (art. 445 § 1 k.p.c.)

Małżonek jest wyłączony od dziedziczenia, jeżeli spadkodawca wystąpił o orzeczenie rozwodu lub separacji z jego winy, a żądanie to było uzasadnione.

Odpowiedź: **Prawda** (art. 940 § 1 k.c.)

Można unieważnić małżeństwo z powodu braku przepisanego wieku, jeżeli małżonek przed wytoczeniem powództwa ten wiek osiągnął.

Odpowiedź: **Fałsz** (art. 10 § 3 k.r.i.o.)

Osoba, która jest częściowo ubezwłasnowolniona nie może zawrzeć małżeństwa.

Odpowiedź: **Fałsz** (art. 11 § 1 k.r.i.o.)

Z ważnych powodów sąd może zezwolić na zawarcie małżeństwa między powinowatymi.

Odpowiedź: **Prawda** (art. 14 § 1 k.r.i.o.)

Tylko z ważnych powodów sąd może zezwolić na zawarcie małżeństwa przysposabiający i przysposobiony.

Odpowiedź: **Fałsz** (art. 15 § 1 k.r.i.o.)

Małżeństwo zawarte przez pełnomocnika może być unieważnione jeżeli pełnomocnictwo było skutecznie odwołane

Odpowiedź: **Prawda** (art. 16 k.r.i.o.)

Będąc w separacji można zawrzeć małżeństwo tylko za zgodą sądu rodzinnego, jeżeli będzie zgodne z dobrem założonej rodziny.

Odpowiedź: **Fałsz** (art. 61⁴ § 2 k.r.i.o.)

O nazwisku, które każdy z małżonków będzie nosił po zawarciu małżeństwa, decyduje jego oświadczenie złożone przed burmistrzem lub wójtem.

Odpowiedź: **Fałsz** (art. 25 § 1 k.r.i.o.)

Nazwisko utworzone w wyniku połączenia może składać się z więcej niż dwóch członów.

Odpowiedź: **Fałsz** (art. 25 § 2 k.r.i.o.)

W wyjątkowych wypadkach mężczyzna może zawrzeć związek małżeństwo mając 16 lat jeżeli jest ojcem dziecka i uzyskał zgodę sądu rodzinnego na zawarcie takiego związku małżeńskiego.

Odpowiedź: **Fałsz** (art. 10 § 1 k.r.i.o.)

Wydziały rodzinne i nieletnich są tworzone w sądach rejonowych i okręgowych.

Odpowiedź: **Fałsz** (art. 12 § 1a pkt 1 prawa o ustroju sądów powszechnych)

W sprawach rodzinnych i opiekuńczych zasadą jest, że orzeka sędzia i dwóch ławników, wyjątkowo trzech sędziów zawodowych np. w sprawach o ubezwłasnowolnienie.

Odpowiedź: **Fałsz** (art. 509 k.p.c.)

Wydziały rodzinne i nieletnich zajmują się sprawami z zakresu prawa rodzinnego i opiekuńczego, sprawami dotyczącymi demoralizacji i czynów karalnych nieletnich, leczenia osób uzależnionych od alkoholu oraz od środków odurzających i psychotropowych oraz sprawami należącymi do sądu opiekuńczego na podstawie odrębnych ustaw

Odpowiedź: **Prawda** (art. 12 § 1a pkt 1 prawa o ustroju sądów powszechnych)

ZESTAW I

Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 1964 roku Nr 9, poz. 59 z późn. zm.)

Art. 1.

§ 1. Małżeństwo zostaje zawarte, gdy mężczyzna i kobieta jednocześnie obecni złożą przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego oświadczenia, że wstępują ze sobą w związek małżeński.

Art. 7.

§ 1. Jeżeli małżeństwo jest zawierane przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego, oświadczenia o wstąpieniu w związek małżeński powinny być złożone publicznie w obecności dwóch pełnoletnich świadków.

§ 2. Kierownik urzędu stanu cywilnego zapytuje mężczyznę i kobietę, czy zamierzają zawrzeć ze sobą małżeństwo, a gdy oboje odpowiedzą na to pytanie twierdząco, wzywa ich do złożenia oświadczeń o wstąpieniu w związek małżeński oraz oświadczeń w sprawie nazwisk małżonków i ich dzieci.

§ 3. Każda z osób zawierających małżeństwo składa oświadczenie o wstąpieniu w związek małżeński, powtarzając za kierownikiem urzędu stanu cywilnego treść oświadczenia lub odczytując je na głos. Osoba nie mogąca mówić składa oświadczenie o wstąpieniu w związek małżeński podpisując akt małżeństwa.

§ 4. Po złożeniu oświadczeń o wstąpieniu w związek małżeński przez obie strony kierownik urzędu stanu cywilnego ogłasza, że wskutek zgodnych oświadczeń obu stron małżeństwo zostało zawarte.

ZESTAW II

Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 1964 roku Nr 9, poz. 59 z późn. zm.)

Art. 1.

§ 2. Małżeństwo zostaje również zawarte, gdy mężczyzna i kobieta zawierający związek małżeński podlegający prawu wewnętrznemu kościoła albo innego związku wyznaniowego w obecności duchownego oświadczą wolę jednoczesnego zawarcia małżeństwa podlegającego prawu polskiemu i kierownik urzędu stanu cywilnego następnie sporządzi akt małżeństwa. Gdy zostaną spełnione powyższe przesłanki, małżeństwo uważa się za zawarte w chwili złożenia oświadczenia woli w obecności duchownego.

Art. 8.

§ 1. Duchowny, przed którym zawierany jest związek małżeński podlegający prawu wewnętrznemu kościoła albo innego związku wyznaniowego, nie może przyjąć oświadczeń przewidzianych w art. 1 § 2 - bez uprzedniego przedstawienia mu zaświadczenia stwierdzającego brak okoliczności wyłączających zawarcie małżeństwa, sporządzonego przez kierownika urzędu stanu cywilnego.

§ 2. Niezwłocznie po złożeniu oświadczeń, o których mowa w § 1, duchowny sporządza zaświadczenie stwierdzające, że oświadczenia zostały złożone w jego obecności przy zawarciu związku małżeńskiego podlegającego prawu wewnętrznemu kościoła albo innego związku wyznaniowego. Zaświadczenie to podpisują duchowny, małżonkowie i dwaj pełnoletni świadkowie obecni przy złożeniu tych oświadczeń.

§ 3. Zaświadczenie, o którym mowa w § 2, wraz z zaświadczeniem sporządzonym przez kierownika urzędu stanu cywilnego na podstawie art. 4¹ § 1, duchowny przekazuje do urzędu stanu cywilnego przed upływem pięciu dni od dnia zawarcia małżeństwa; nadanie jako przesyłki poleconej w polskiej placówce pocztowej operatora publicznego jest równoznaczne z przekazaniem do urzędu stanu cywilnego. Jeżeli zachowanie tego terminu nie jest możliwe z powodu siły wyższej, bieg terminu ulega zawieszeniu przez czas trwania przeszkody. Przy obliczaniu biegu terminu nie uwzględnia się dni uznanych ustawowo za wolne od pracy.

Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 1964 roku Nr 9, poz. 59 z późn. zm.)

Art. 10.

§ 1. *Nie może zawrzeć małżeństwa osoba nie mająca ukończonych lat osiemnastu. Jednakże z ważnych powodów sąd opiekuńczy może zezwolić na zawarcie małżeństwa kobiecie, która ukończyła lat szesnaście, a z okoliczności wynika, że zawarcie małżeństwa będzie zgodne z dobrem założonej rodziny.*

§ 3. *Nie można unieważnić małżeństwa z powodu braku przepisanego wieku, jeżeli małżonek przed wytoczeniem powództwa ten wiek osiągnął.*

§ 4. *Jeżeli kobieta zaszła w ciążę, jej mąż nie może żądać unieważnienia małżeństwa z powodu braku przepisanego wieku.*

Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 1964 roku Nr 9, poz. 59 z późn. zm.)

Art. 11.

§ 1. *Nie może zawrzeć małżeństwa osoba ubezwłasnowolniona całkowicie.*

Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 1964 roku Nr 9, poz. 59 z późn. zm.)

Art. 12.

§ 1. *Nie może zawrzeć małżeństwa osoba dotknięta chorobą psychiczną albo niedorozwojem umysłowym. Jeżeli jednak stan zdrowia lub umysłu takiej osoby nie zagraża małżeństwu ani zdrowiu przyszłego potomstwa i jeżeli osoba ta nie została ubezwłasnowolniona całkowicie, sąd może jej zezwolić na zawarcie małżeństwa.*

Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 1964 roku Nr 9, poz. 59 z późn. zm.)

Art. 13.

§ 1. *Nie może zawrzeć małżeństwa, kto już pozostaje w związku małżeńskim.*

Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 1964 roku Nr 9, poz. 59 z późn. zm.)

Art. 14.

§ 1. *Nie mogą zawrzeć ze sobą małżeństwa krewni w linii prostej, rodzeństwo ani powinowaci w linii prostej. Jednakże z ważnych powodów sąd może zezwolić na zawarcie małżeństwa między powinowatymi.*

Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 1964 roku Nr 9, poz. 59 z późn. zm.)

Art. 15.

§ 1. *Nie mogą zawrzeć ze sobą małżeństwa przysposabiający i przysposobiony.*

§ 3. *Nie można unieważnić małżeństwa z powodu stosunku przysposobienia między małżonkami, jeżeli stosunek ten ustał.*

Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 1964 roku Nr 9, poz. 59 z późn. zm.)

Art. 61⁴.

§ 2. *Małżonek pozostający w separacji nie może zawrzeć małżeństwa.*

Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 1964 roku Nr 9, poz. 59 z późn. zm.)

Art. 15¹.

§ 1. Małżeństwo może być unieważnione, jeżeli oświadczenie o wstąpieniu w związek małżeński lub oświadczenie przewidziane w art. 1 § 2 zostało złożone:

- 1) przez osobę, która z jakichkolwiek powodów znajdowała się w stanie wyłączającym świadome wyrażenie woli,*
- 2) pod wpływem błędu co do tożsamości drugiej strony,*
- 3) pod wpływem bezprawnej groźby drugiej strony lub osoby trzeciej, jeżeli z okoliczności wynika, że składający oświadczenie mógł się obawiać, że jemu samemu lub innej osobie grozi poważne niebezpieczeństwo osobiste.*

Art. 16.

W razie zawarcia małżeństwa przez pełnomocnika mocodawca może żądać unieważnienia małżeństwa, jeżeli brak było zezwolenia sądu na złożenie oświadczenia o wstąpieniu w związek małżeński przez pełnomocnika albo jeżeli pełnomocnictwo było nieważne lub skutecznie odwołane. Jednakże nie można z tego powodu żądać unieważnienia małżeństwa, jeżeli małżonkowie podjęli wspólne pożycie.

ZESTAW I

Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 1964 roku Nr 9, poz. 59 z późn. zm.)

Art. 31.

§ 1. Z chwilą zawarcia małżeństwa powstaje między małżonkami z mocy ustawy wspólność majątkowa (wspólność ustawowa) obejmująca przedmioty majątkowe nabyte w czasie jej trwania przez oboje małżonków lub przez jednego z nich (majątek wspólny). Przedmioty majątkowe nieobjęte wspólnością ustawową należą do majątku osobistego każdego z małżonków.

Art. 56.

§ 1. Jeżeli między małżonkami nastąpił zupełny i trwały rozkład pożycia, każdy z małżonków może żądać, ażeby sąd rozwiązał małżeństwo przez rozwód.

§ 2. Jednakże mimo zupełnego i trwałego rozkładu pożycia rozwód nie jest dopuszczalny, jeżeli wskutek niego miałyby ucierpieć dobro wspólnych małoletnich dzieci małżonków albo jeżeli z innych względów orzeczenie rozwodu byłoby sprzeczne z zasadami współżycia społecznego.

§ 3. Rozwód nie jest również dopuszczalny, jeżeli żąda go małżonek wyłącznie winny rozkładu pożycia, chyba że drugi małżonek wyrazi zgodę na rozwód albo że odmowa jego zgody na rozwód jest w danych okolicznościach sprzeczna z zasadami współżycia społecznego.

Art. 57.

§ 1. Orzekając rozwód sąd orzeka także, czy i który z małżonków ponosi winę rozkładu pożycia.

§ 2. Jednakże na zgodne żądanie małżonków sąd zaniecha orzekania o winie. W tym wypadku następują skutki takie, jak gdyby żaden z małżonków nie ponosił winy.

Art. 58.

§ 1. W wyroku orzekającym rozwód sąd rozstrzyga o władzy rodzicielskiej nad wspólnym małoletnim dzieckiem obojga małżonków i o kontaktach rodziców z dzieckiem oraz orzeka, w jakiej wysokości każdy z małżonków jest obowiązany do ponoszenia kosztów utrzymania i wychowania dziecka. Sąd uwzględnia porozumienie małżonków o sposobie wykonywania władzy rodzicielskiej i utrzymywaniu kontaktów z dzieckiem po rozwodzie, jeżeli jest ono zgodne z dobrem dziecka. Rodzeństwo powinno wychowywać się wspólnie, chyba że dobro dziecka wymaga innego rozstrzygnięcia.

(...)

§ 2. Jeżeli małżonkowie zajmują wspólne mieszkanie, sąd w wyroku rozwodowym orzeka także o sposobie korzystania z tego mieszkania przez czas wspólnego w nim zamieszkiwania rozwiedzionych małżonków. W wypadkach wyjątkowych, gdy jeden z małżonków swym rażąco nagannym postępowaniem uniemożliwia wspólne zamieszkiwanie, sąd może nakazać jego eksmisję na żądanie drugiego małżonka. Na zgodny wniosek stron sąd może w wyroku orzekającym rozwód orzec również o podziale wspólnego mieszkania albo o przyznaniu mieszkania jednemu z małżonków, jeżeli drugi małżonek wyraża zgodę na jego opuszczenie bez dostarczenia lokalu zamiennego i pomieszczenia zastępczego, o ile podział bądź jego przyznanie jednemu z małżonków są możliwe.

§ 3. Na wniosek jednego z małżonków sąd może w wyroku orzekającym rozwód dokonać podziału majątku wspólnego, jeżeli przeprowadzenie tego podziału nie spowoduje nadmiernej zwłoki w postępowaniu.

(...)

Art. 59.

W ciągu trzech miesięcy od chwili uprawomocnienia się orzeczenia rozwodu małżonek rozwiedziony, który wskutek zawarcia małżeństwa zmienił swoje dotychczasowe nazwisko, może przez oświadczenie złożone przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego powrócić do nazwiska, które nosił przed zawarciem małżeństwa.

Kodeks cywilny (Dz. U. z 1964 roku Nr 16, poz. 93 z późn. zm.)

Art. 931.

§ 1. W pierwszej kolejności powołane są z ustawy do spadku dzieci spadkodawcy oraz jego małżonek; dziedziczą oni w częściach równych. Jednakże część przypadająca małżonkowi nie może być mniejsza niż jedna czwarta całości spadku.

ZESTAW II

Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 1964 roku Nr 9, poz. 59 z późn. zm.)

Art. 54.

§ 1. Orzeczenie separacji powoduje powstanie między małżonkami rozdzielności majątkowej.

§ 2. Z chwilą zniesienia separacji powstaje między małżonkami ustawowy ustrój majątkowy. Na zgodny wniosek małżonków sąd orzeka o utrzymaniu między małżonkami rozdzielności majątkowej.

Art. 61¹.

§ 1. Jeżeli między małżonkami nastąpił zupełny rozkład pożycia, każdy z małżonków może żądać, ażeby sąd orzekł separację.

§ 2. Jednakże mimo zupełnego rozkładu pożycia orzeczenie separacji nie jest dopuszczalne, jeżeli wskutek niej miałyby ucierpieć dobro wspólnych małoletnich dzieci małżonków albo jeżeli z innych względów orzeczenie separacji byłoby sprzeczne z zasadami współżycia społecznego.

§ 3. Jeżeli małżonkowie nie mają wspólnych małoletnich dzieci, sąd może orzec separację na podstawie zgodnego żądania małżonków.

Art. 61².

§ 1. Jeżeli jeden z małżonków żąda orzeczenia separacji, a drugi orzeczenia rozwodu i żądanie to jest uzasadnione, sąd orzeka rozwód.

§ 2. Jeżeli jednak orzeczenie rozwodu nie jest dopuszczalne, a żądanie orzeczenia separacji jest uzasadnione, sąd orzeka separację.

Art. 61⁴.

§ 1. Orzeczenie separacji ma skutki takie jak rozwiązanie małżeństwa przez rozwód, chyba że ustawa stanowi inaczej.

§ 2. Małżonek pozostający w separacji nie może zawrzeć małżeństwa.

§ 3. Jeżeli wymagają tego względy słuszności, małżonkowie pozostający w separacji obowiązani są do wzajemnej pomocy.

§ 4. Do obowiązku dostarczania środków utrzymania przez jednego z małżonków pozostających w separacji drugiemu stosuje się odpowiednio przepisy art. 60, z wyjątkiem § 3.

§ 5. Przepisu art. 59 nie stosuje się.

Art. 61⁶.

§ 1. Na zgodne żądanie małżonków sąd orzeka o zniesieniu separacji.

§ 2. Z chwilą zniesienia separacji ustają jej skutki.

§ 3. Znosząc separację, sąd rozstrzyga o władzy rodzicielskiej nad wspólnym małoletnim dzieckiem małżonków.

Kodeks cywilny (Dz. U. z 1964 roku Nr 16, poz. 93 z późn. zm.)

Art. 935¹.

Przepisów o powołaniu do dziedziczenia z ustawy nie stosuje się do małżonka spadkodawcy pozostającego w separacji.

ZESTAW III

Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 1964 roku Nr 43, poz. 296 z późn. zm.)

Art. 17.

Do właściwości sądów okręgowych należą sprawy:

1) o prawa niemajątkowe i łącznie z nimi dochodzone roszczenia majątkowe oprócz spraw o ustalenie lub zaprzeczenie pochodzenia dziecka, o ustalenie bezskuteczności uznania ojcostwa oraz o rozwiązanie przysposobienia

Podpowiedź: sprawy o rozwód i separację są sprawami o prawa niemajątkowe

Art. 41.

Powództwo ze stosunku małżeństwa wytacza się wyłącznie przed sąd, w którego okręgu małżonkowie mieli ostatnie miejsce zamieszkania, jeżeli choć jedno z nich w okręgu tym jeszcze ma miejsce zamieszkania lub zwykłego pobytu. Z braku takiej podstawy wyłącznie właściwy jest sąd miejsca zamieszkania strony pozwanej, a jeżeli i tej podstawy nie ma - sąd miejsca zamieszkania powoda.

Art. 427.

Posiedzenia (w sprawach małżeńskich – przyp. autora) odbywają się przy drzwiach zamkniętych, chyba że obie strony żądają publicznego rozpoznania sprawy, a sąd uzna, że jawność nie zagraża moralności.

Art. 430.

Małoletni, którzy nie ukończyli lat trzynastu, a zstępni stron, którzy nie ukończyli lat siedemnastu, nie mogą być przesłuchiwani w charakterze świadków.

Art. 432.

W każdej sprawie o rozwód lub o separację sąd zarządza przeprowadzenie dowodu z przesłuchania stron. W innych sprawach sąd nie może odmówić dopuszczenia takiego dowodu, jeżeli strona go powołała. Art. 302 § 1 stosuje się odpowiednio.

Art. 439.

§ 1. Powództwo wzajemne o rozwód lub o separację jest niedopuszczalne.

§ 2. W czasie trwania procesu o rozwód lub o separację nie może być wszczęta odrębna sprawa o rozwód albo o separację.

§ 3. Strona pozwana w sprawie o rozwód może jednak również żądać rozwodu albo separacji. Strona pozwana w sprawie o separację może również żądać separacji albo rozwodu.

Art. 445.

§ 1. W czasie trwania procesu o rozwód lub o separację nie może być wszczęta odrębna sprawa o zaspokojenie potrzeb rodziny i o alimenty pomiędzy małżonkami albo pomiędzy nimi a ich wspólnymi małoletnimi dziećmi co do świadczeń za okres od wytoczenia powództwa o rozwód lub o separację. Pozew lub wniosek o zabezpieczenie w takiej sprawie sąd przekazuje sądowi, w którym toczy się sprawa o rozwód lub o separację, w celu rozstrzygnięcia według przepisów o postępowaniu zabezpieczającym.

Art. 445¹.

§ 1. Jeżeli sprawa o rozwód lub o separację jest w toku, nie może być wszczęte odrębne postępowanie dotyczące władzy rodzicielskiej nad wspólnymi małoletnimi dziećmi stron lub o ustalenie kontaktów z nimi. W razie potrzeby orzeczenia o władzy rodzicielskiej lub o kontaktach stosuje się przepisy o postępowaniu zabezpieczającym.

Ustawa o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U z 2010 roku Nr 90, poz. 594 z późn. zm.)

Art. 26.

1. Opłatę stałą w kwocie 600 złotych pobiera się od pozwu o:

- 1) rozwód;
- 2) separację;

Art. 37.

Opłatę stałą w kwocie 100 złotych pobiera się od wniosku o:

- 3) separację na zgodne żądanie małżonków;
- 4) zniesienie separacji;

Kodeks cywilny (Dz. U. z 1964 roku Nr 16, poz. 93 z późn. zm.)

Art. 940.

§ 1. Małżonek jest wyłączonej od dziedziczenia, jeżeli spadkodawca wystąpił o orzeczenie rozwodu lub separacji z jego winy, a żądanie to było uzasadnione.

Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 1964 roku Nr 9, poz. 59 z późn. zm.)

Art. 25.

§ 1. *O nazwisku, które każdy z małżonków będzie nosił po zawarciu małżeństwa, decyduje jego oświadczenie złożone przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego. Oświadczenie może być złożone bezpośrednio po zawarciu małżeństwa albo przed sporządzeniem przez kierownika urzędu stanu cywilnego zaświadczenia stwierdzającego brak okoliczności wyłączających zawarcie małżeństwa.*

§ 2. *Małżonkowie mogą nosić wspólne nazwisko będące dotychczasowym nazwiskiem jednego z nich. Każdy z małżonków może również zachować swoje dotychczasowe nazwisko albo połączyć z nim dotychczasowe nazwisko drugiego małżonka. Nazwisko utworzone w wyniku połączenia nie może składać się z więcej niż dwóch członów.*

§ 3. *W razie niezłożenia oświadczenia w sprawie nazwiska, każdy z małżonków zachowuje swoje dotychczasowe nazwisko.*

Kazus nr 1

Pani Janka chciałaby, aby jej przyszły mąż Wincenty nosił jej nazwisko. On mówi, że nie miałby nic przeciwko temu, ale prawo na to nie pozwala. Czy Wincenty ma rację?

Kazus nr 2

Jan Kowalski i Maria Wiśniewska do swoich nazwisk chcą dołączyć nazwisko partnera. Czy mogą po ślubie nazywać się Jan Kowalski-Wiśniewski i Maria Wiśniewska-Kowalska?

Kazus nr 3

Zuzanna chciałaby zachować po ślubie swoje nazwisko, ale narzeczony radzi, by dała spokój, bo to będzie kłopotliwe ponieważ urzędnicy przyzwyczaili się, że żona przyjmuje nazwisko męża. Czy narzeczony ma rację?

Kazus nr 4

Gertruda i Aleksander nie mogli się zdecydować w chwili składania papierów do ślubu co zrobią ze swoimi nazwiskami. Gdy tuż przed ślubem podjęli decyzję, że każdy zachowa własne nazwisko obawiali się, że już jest za późno i teraz decydować już za nich będzie urząd. Czy mają podstawy, by się niepokoić?

Pytanie nr 1

Kiedy sąd może orzec rozwód, a kiedy separację?

Pytanie nr 2

Kiedy rozwód/separacja jest niedopuszczalny?

Pytanie nr 3

Czy rozwiedziony małżonek może wrócić do dotychczasowego nazwiska jakie nosił przed małżeństwem? A co z małżonkiem znajdującym się w separacji?

Pytanie nr 4

Co dzieje się ze wspólnością majątkową rozwiedzionych małżonków? A co dzieje się z ze wspólnością majątkową małżonków znajdujących się w separacji?

Pytanie nr 5

Czy rozwiedziony małżonek może dziedziczyć po zmarłym współmałżonku z ustawy? A czy małżonek znajdujący się w separacji może dziedziczyć po zmarłym współmałżonku z ustawy?

Pytanie nr 6

Co się dzieje gdy jeden z małżonków żąda separacji, a drugi orzeczenia rozwodu?

Pytanie nr 7

Na czyj wniosek można znieść separację?

Pytanie nr 8

Jaki sąd jest właściwy rzeczowo do rozpoznawania spraw o rozwód lub separację?

Pytanie nr 9

Czy małoletni oraz zstępni stron mogą być przesłuchiwanii w charakterze świadków?

Pytanie nr 10

Czy przesłuchanie stron w sprawie o rozwód lub separację jest obowiązkowe?

Pytanie nr 11

Czy w czasie trwania procesu o rozwód lub o separację może być wszczęta odrębna sprawa o rozwód albo o separację?

Pytanie nr 12

Ile wynosi opłata sądowa od pozwu o rozwód lub separację?

Pytanie nr 13

Ile wynosi opłata sądowa od wniosku o zniesienie separacji?

Pytanie nr 14

Czy małżonek strony, która zmarła w toku trwania sprawy o rozwód lub o separację może dziedziczyć?

Pytanie nr 15

O czym orzeka sąd w wyroku rozwodowym?

Pytanie nr 16

Czy posiedzenia w sprawach małżeńskich są sprawami jawnymi?

Pytanie nr 17

Czy w czasie trwania procesu o rozwód lub o separację może być wszczęta odrębna sprawa o zaspokojenie potrzeb rodziny i o alimenty pomiędzy małżonkami albo pomiędzy nimi a ich wspólnymi małoletnimi dziećmi co do świadczeń za okres od wytoczenia powództwa o rozwód lub o separację?

Pytanie nr 18

W toku sprawy o rozwód lub o separację może być wszczęte odrębne postępowanie dotyczące władzy rodzicielskiej nad wspólnymi małoletnimi dziećmi stron lub o ustalenie kontaktów z nimi?

Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. z 2001 roku Nr 98, poz. 1070 z późn. zm.)

Art. 12.

§ 1a.

W sądzie rejonowym może zostać utworzony wydział:

1) rodzinny i nieletnich - do spraw z zakresu prawa rodzinnego i opiekuńczego, spraw dotyczących demoralizacji i czynów karalnych nieletnich, leczenia osób uzależnionych od alkoholu oraz od środków odurzających i psychotropowych oraz spraw należących do sądu opiekuńczego na podstawie odrębnych ustaw,

Jeżeli między małżonkami nastąpił zupełny i trwały rozkład pożycia, każdy z małżonków może żądać, ażeby sąd rozwiązał małżeństwo przez separację.

W ciągu trzech miesięcy od chwili uprawomocnienia się orzeczenia rozwodu małżonek rozwiedziony, który wskutek zawarcia małżeństwa zmienił swoje dotychczasowe nazwisko, może przez oświadczenie złożone przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego powrócić do nazwiska, które nosił przed zawarciem małżeństwa.

W wyroku orzekającym rozwód sąd nie rozstrzyga o władzy rodzicielskiej nad wspólnym małoletnim dzieckiem obojga małżonków i o kontaktach rodziców z dzieckiem, pozostawiając tę kwestię do rozpoznania w osobnym postępowaniu sądowi rodzinnemu.

Jeżeli jeden z małżonków żąda orzeczenia separacji, a drugi orzeczenia rozwodu, sąd orzeka zgodnie z pierwszym ze złożonych żądań. W tym przypadku bierze się pod uwagę datę wpłynięcia żądania do sądu, a jeśli daty są identyczne, pod uwagę bierze się godzinę wpływu.

Małżonek pozostający w separacji nie może zawrzeć małżeństwa.

W ciągu trzech miesięcy od chwili uprawomocnienia się orzeczenia separacji małżonek, który wskutek zawarcia małżeństwa zmienił swoje dotychczasowe nazwisko, może przez oświadczenie złożone przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego powrócić do nazwiska, które nosił przed zawarciem małżeństwa

W czasie trwania procesu o rozwód lub o separację może być wszczęta odrębna sprawa o zaspokojenie potrzeb rodziny i o alimenty pomiędzy małżonkami albo pomiędzy nimi a ich wspólnymi małoletnimi dziećmi co do świadczeń za okres od wytoczenia powództwa o rozwód lub o separację jeżeli wymagają tego zasady współżycia społecznego, a małżonek który wszczyna taką sprawę pozostaje w niedostatku.

Małżonek jest wyłączony od dziedziczenia, jeżeli spadkodawca wystąpił o orzeczenie rozwodu lub separacji z jego winy, a żądanie to było uzasadnione.

Można unieważnić małżeństwo z powodu braku przepisanego wieku, jeżeli małżonek przed wytoczeniem powództwa ten wiek osiągnął.

Osoba, która jest częściowo ubezwłasnowolniona nie może zawrzeć małżeństwa.

Z ważnych powodów sąd może zezwolić na zawarcie małżeństwa między powinowatymi.

Tylko z ważnych powodów sąd może zezwolić na zawarcie małżeństwa przysposabiający i przysposobiony.

Małżeństwo zawarte przez pełnomocnika może być unieważnione jeżeli pełnomocnictwo było skutecznie odwołane

Będąc w separacji można zawrzeć małżeństwo tylko za zgodą sądu rodzinnego, jeżeli będzie zgodne z dobrem założonej rodziny.

O nazwisku, które każdy z małżonków będzie nosił po zawarciu małżeństwa, decyduje jego oświadczenie złożone przed burmistrzem lub wójtem.

Nazwisko utworzone w wyniku połączenia może składać się z więcej niż dwóch członów.

W wyjątkowych wypadkach mężczyzna może zawrzeć związek małżeństwo mając 16 lat jeżeli jest ojcem dziecka i uzyskał zgodę sądu rodzinnego na zawarcie takiego związku małżeńskiego.

Wydziały rodzinne i nieletnich są tworzone w sądach rejonowych i okręgowych.

W sprawach rodzinnych i opiekuńczych zasadą jest, że orzeka sędzia i dwóch ławników, wyjątkowo trzech sędziów zawodowych np. w sprawach o ubezwłasnowolnienie.

Wydziały rodzinne i nieletnich zajmują się sprawami z zakresu prawa rodzinnego i opiekuńczego, sprawami dotyczącymi demoralizacji i czynów karalnych nieletnich, leczenia osób uzależnionych od alkoholu oraz od środków odurzających i psychotropowych oraz sprawami należącymi do sądu opiekuńczego na podstawie odrębnych ustaw.